

FİLİSTİN – İSRAİL SORUNU

(TARAFLARIN ETNİK SÖYLEMLERİ VE ANTİK TARİHİN
FİLİSTİN TOPRAKLARINDA, FİLİSTLER VE İBRANİLER
ARASINDA 3200 YIL ÖNCE BAŞLAYIP 600 YIL SÜREN
İLİŞKİLERDEN BUGÜNKÜ SORUNA YANSIYAN
TARİHSEL DİNAMİKLER)

DR. HÜSEYİN AVNİ BIÇAKLI*

Giriş

Günümüzde yaşanan ve yaklaşık bir asırdır süregelen bugünkü tanımıyla Filistin-İsrail sorununun çözüm sürecinde “toprak” konusu, üzerinde anlaşmaya varılamamış ve varılması da zor görünen temel nihai statü sorunları arasında yer almaktadır. Her iki taraf da bu toprakların bir diğerine göre “ilk yerleşenleri / hâkimleri” olduğunu savunmaktadır. “Filistinlilerin kimliği” konusu ise taraflar arasında ayrı bir tartışma alanıdır.

Filistin tarafı bu coğrafyada (bugün mensubu olduğu Arap etnik grubunu da dâhil etmek suretiyle) 3500 yıldır kesintisiz şekilde var olduğunu, İsrailoğullarının ise 2000 yıl önce bu coğrafyadan sürgüne gönderilmesiyle toprak bağlarının

Filistin-İsrail sorununun çözüm sürecinde “toprak” konusu, üzerinde anlaşmaya varılamamış ve varılması da zor görünen temel nihai statü sorunları arasında yer almaktadır.

* Diplomat Akademisyen.

kesildiğini, 20. yüzyıl başlarında geri dönüp Arap/Filistin toprağının ortasında yeniden egemenlik tesis etmesinin tarihin hiçbir döneminde görülmemiş patalojik bir vaka olduğunu, antik devirler bir yana Yakınçağ'da hüküm kurmuş siyasi etnisitelerin dâhi yüzlerce yıl sonra ortaya çıkarak toprak iddiasında bulunup devlet kurmaya çalışmaları hâlinde dünyada kaos ortamının hâkim olacağını, bugün Arapların eski Endülüs'ü yeniden canlandırıp İspanya'dan toprak ve devlet iddiasında bulunmasının izahı nasıl yapılamayacak ise İsrail'in de bunca yıl sonra gelip Filistin topraklarında devlet kurmasının o derece izahtan yoksun olduğunu kaydetmektedir.

İsrail tarafı ise, iddiasını Tevrat'a dayandırarak bu toprakların İsrailoğullarına vaadedilmiş kutsal topraklar olduğunu, esasen antik çağdan başlayarak bu coğrafyada egemenlik kurduğunu, "zulme uğrayıp" sürgüne tabi tutulmalarının haksız olduğunu, bunun sürecin kesintiye uğraması anlamına gelmediğini, Yahudilerin bu coğrafyada tarihin her döneminde var olduğunu savunmaktadır.

İsrail tarafı ayrıca, bugün Filistinlilerin hak iddia ettiği toprakların hukuken onlara ait olmadığını; kendisinin bu toprakları "saldırıya uğrayan taraf" sıfatıyla ve savaş sonucunda elde etmekle devletlerarası hukukun buna cevaz verdiğini; esasen dünya siyasi tarihinin savaş yoluyla kazanılmış topraklar üzerinde kurulan egemenliklerden oluştuğunu; Gazze Şeridi'nin Mısır, Batı Şeria'nın ise Ürdün tarafından "terk edildiğini"; bunun ise bu toprakların Filistin egemenliğine devredildiği anlamını taşımadığını kaydederek Kudüs'ün, Batı Şeria ve Gazze Şeridi'nin üzerinde hak iddiasında bulunmaktadır.

Filistin tarafı ise bu noktada, İsrail devletinin kurucu ideologlarının, Osmanlı Devleti'nden Filistin'i talep etmelerine olumsuz cevap almaları üzerine bugünkü Yemen, Uganda, Etiyopya ve Kıbrıs gibi ülkelerin topraklarında devlet kurma arayışına girmiş olduğunu vurgulayarak İsrail'in tarihi Filistin topraklarının Yahudi karakterine vurgu yapan söylemlerinin sonradan yaratılmış uydurma ve suni söylemler olduğunu, Filistin'de devlet kurma sürecinin tamamen siyasi oyun ve entrikaların sonucu ortaya çıktığını ileri sürmektedir.

Yukarıdaki iki paragrafta vurgulanan görüşler bu incelemenin konusu olmadığından burada ayrıca ele alınmayacak olup diğer bir incelemenin konusunu teşkil edecektir.

Diğer taraftan İsrail, Filistinlilerin Araplardan ayrı bir etnik grup olmadığını, tarihteki Filist kavmiyle bir bağının da bulunmadığını, Filistin sözcüğünün bir coğrafyaya verilen addan ibaret olduğunu, antisemitizmi yaymak amacıyla ve tamamen siyasi gerekçelerle Romalılarca ortaya atıldığını, Mısır ve Ürdün gibi komşu Arap devletlerinin İsrail'den resmen toprak talep edemeyeceğinin hukuki gerçekliği karşısında suni şekilde yeni bir "kimlik" yaratılarak ve bu kimliğe uygun bir devlet oluşturulmak istenilerek İsrail'den toprak koparılmaya çalışılmak gibi bir "Arap oyunu" ile karşı karşıya bulunduğunu ileri sürmektedir.

Bunların ötesinde antik çağlardaki ilişkilerden günümüzdeki Filistin-İsrail ilişkilerine yansıyan dikkate değer benzerlikler de söz konusudur. Mesela, o dönemdeki İsrailoğlu Kral Şaul ve oğlu Filistler tarafından öldürülmüştür. Günümüzdeki süreçte de karşılıklı suikastler yaşanmıştır. Örneğin, o dönemde Filistler, İsrailoğulları'nı "Habiru", o zamanki anlamıyla "Yabancı/Göçmen-Göçebe/Kaçak/Haydut" olarak tanımlıyordu. Bugün ise Filistinliler, İsrail için "Terörist/İşgalci/Gaspeden Haydut" gibi terimleri kullanmaktadır. Keza o dönemde İsrailoğulları ise Filistler için Sami dillere göre "p-l-ş" kökünden gelip "bölmek, yığıla gelmek, işgal etmek, göçmen veya işgalci" anlamında "**pelištim**" ifadesini kullanırdı. Günümüzdeki süreçte İsrail'in Filistinliler için "terörist/haydut/yabancı" gibi ifadeler kullandığı hatırlandığında binlerce yıl öncesinden bugünlere değişen önemli bir yaklaşım biçiminin ortaya çıkmadığı görülmektedir.

Giriş babında son bir nokta olarak, bu satırların yazarı tarihçi ve etnografya uzmanı olmayıp uluslararası ilişkiler dalında akademik unvan sahibidir. Makalede belirtilen görüşler belirli bilimsel ve akademik çalışmalarda yer alan bilgi ve ipuçlarından yola çıkılarak oluşturulmuş kişisel görüşler olup sadece yazarını bağlamaktadır. Tarafların tüm bu iddiaları ve o dönemde yaşanan durumların bugünküyle benzerliği Filistin-İsrail sorununun çözümünde dikkate alınması gereken anlamlı dinamikleri içermektedir. Bugünkü Filistin-İsrail sorununa çözüm aranırken Filistin coğrafyasının antik tarihine de bakılması yararlı olup bu konu tarihçiler tarafından araştırılması gereken pek fazla incelenmemiş bir alanı oluşturmaktadır. Özellikle Filistler konusunda bilgi ve kaynak eksikliği söz konusudur.

Bu çerçevede bu makaledeki öncelikli konu tarihî Filistin coğrafyasında bugünkü İsraililerin ataları olarak İbraniler ve bugünkü Filistinlilerin ataları olarak Filistlerin birbirleriyle ilişki ve etkileşimleri, hâkimiyet alanları ve etnik kimlikleri konusunda mevcut bilgi ve ipuçlarını dikkatlere getirmek olacaktır. Bu bağlamda tarihî Filistin topraklarına ilişkin olarak tarafların ilk üç paragrafta kaydedilen görüşlerinin antik tarih perspektifinde incelenmesine geçilecektir. Bu noktada antik tarihe kadar gidip bugünkü İsrailoğulları ile Filistinlilerin ataları arasındaki ilişkilere göz atmak yararlı olacaktır.

Filistin Adının Tarihi ve Etimolojik Kökeni:

Bugünkü anlamıyla Filistin terimi ilk olarak MÖ 5. yüzyılda Antik Yunanistan'da kullanılmıştır. Herodot, *Tarihler* adlı kitabında "Suriye'nin bölgesi *Palaistine*" yazmıştır. Bu kitap, Yehuda Dağlarını ve Ürdün Vadisi'ni içinde barındıran Filistin topraklarını açıkça tanımlayan ilk tarihi çalışmadır. Filistin sözcüğünün kökeni Yunanca *Philistia* kelimesidir ve *Filistinlerin yurdu* anlamına gelir. Antik Filistinliler, M.Ö. 12. yüzyılda güney sahilinde, Tel Aviv-Yafa ve Gazze arasındaki küçük bir bölgeyi ele geçirmişler ve ilk kez Antik Yunan yazarlar bu

Araplar, Büyük Suriye'yi 7. yüzyılda ellerine geçirdiği zaman, Bizanslıların koydukları isimleri kullanmaya devam etmiştir. Aslında Filastin kelimesinin kökeni Roma ve Semitik İbranice'den gelmektedir.

bölge için *Philistia* ismini kullanmışlardır. Filistin adı, 2. yüzyılda Romalılar tarafından Suriye Eyaleti'nin güneyini tarif etmek amacıyla *Suriye Filistini* şeklinde kullanılmış ve yeniden canlandırılmıştır. Buradan Arapçaya girmiş, en az İslam tarihinin başından beri kullanılagelmiştir. Bizans İmparatorluğu döneminde, bölgenin tamamına *Palaestina* denmekteydi. Arapçada Filistin kelimesi için *Filistin*, *Filastin* veya *Falastin* denilir. Araplar, Büyük Suriye'yi 7. yüzyılda ellerine geçirdiği zaman, Bizanslıların koydukları isimleri kullanmaya devam etmiştir. Aslında *Filastin* kelimesinin kökeni Roma ve Semitik İbranice'den gelmektedir. Roma İmparatorluğu'ndan sonra Filistin adı kullanılmamaya başlamıştır. Bu durum Osmanlı döneminde de sürmüş olup bu topraklar için Osmanlı resmî belgelerinde Filistin adı kullanılmamıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nun dağılmasının ardından İngilizler bu bölge için Filistin adını tekrar

canlandırmış ve burada "Filistin" Mandası kurulmuştur. İngiliz manda yönetiminde Filistin, hemen hemen tüm İsrail'i, Batı Şeria'yı ve günümüz Ürdün'ü olan Şeria Nehri'nin doğusunu kapsıyordu.

Filistinli ve İbrani Adlarının Etnik-Etimolojik Kökeni:

Antik Filistler (Asurca: *Palastu* veya *Pilistu*, İbranice: *pelištim*, İngilizce: *Philistine-Palestine*), MÖ 12. yüzyılda, İbranilerden hemen önceki yıllarda Filistin'e yerleşmiş Ege kökenli bir kavimdir. Kutsal kitaplara göre Kaftor'dan (muhtemelen Girit) gelmişlerdir. Antik Mısır kayıtlarında bu halkın adı "prst" olarak geçer. Bir Deniz Kavmi olan Filistler Anadolu, Kıbrıs ve Suriye'yi geçerek MÖ 1190'da Antik Mısır'ı işgal etmişlerdir. Mısırlılar tarafından geri püskürtülünce Filistin'in güney sahilinde, bugün Tel Aviv-Yafa arasındaki Joppa denilen bölgeye yerleşmişlerdir. Antik Filistler'in bölgeye yerleştiği MÖ 12. yüzyıldan önceki halklar da tanımlama kolaylığı açısından tarih kitaplarında zaman zaman Filistin halkı olarak adlandırılmıştır. Filistlerin gelmesinden önce bölgenin genel bir adı olmamış ve hüküm süren kavimlerin adlarının verildiği özel coğrafyalarla tanımlanmıştır.

Filistlerin Ege'den gelerek yerleşip şehir devleti kurdukları ilk Filistin coğrafyası bugünkü Yafa (Jaffa) şehrinin bulunduğu yer olmuştur (bk. Ek 1: Harita 1). Yafa bugün Tel Aviv'le birleşmiş olup Tel Aviv-Jaffa adını almıştır. O tarihlerde Filistler Joppa'da (Yafa) şehir devleti kurarken İbraniler kitlesel anlamda halen Mısır'daydı.

Mısır hiyerogliflerinde *P-r-s-t* olarak geçen *Peleset* isminin, Mısır'ın yirminci hanedanlığında MÖ 1150'lerdeki belgelerde komşu halk ve topraklar için kullanıldığı görülür. İlk olarak Medinet Habu Tapınağı'ndaki metinlerde beliren *Peleset* ismi, kendisini III. Ramses iktidarlığındaki Mısır'ı işgal eden bir deniz kavmi olarak gösterir. MÖ 8. yüzyılda III. Adadnirari'den bir asır sonra II. Sargon'a kadar Asur kayıtlarında bu bölge için *Palaštu* veya *Pilistu* ismi kullanıldığı görülür. Hem Mısır hem Asur kaynakları, bu ismin kullanıldığı toprakların sınırlarından bahsetmemektedir.

İbranice *peleşet* ismi Sami dillerinde “*p-l-ş*” kökünden gelip “bölmek, içinden geçmek, yığınla gelmek, kapsamak veya işgal etmek” anlamlarına gelir ve bir ihtimal içinde “göçmen” veya “işgalci” anlamı barındırır. Türkçeye *Filistin* olarak tercüme edilen bu kelime Tanah'ta “*Filist*” adıyla 250'den fazla kere kullanılmıştır. Tevrat'ta ise 10 kere kullanılan bu bölge isminin sınırları tanımlanmamaktadır.

Yukarıda kaydedildiği gibi bugünkü Filistin coğrafyası bu adını, MÖ XII. yüzyılda buraya göçen ve aslen Giritli oldukları sanılan Filistler'den almıştır. Bu coğrafyanın eski ve başka bir adı olan Kenan ise İbranice'den gelmektedir. Filistin'de yaşayan en eski insanın bulunan kafatası üzerinde yapılan ölçümlerden, Sami [Arap] ırkından [Tevrata göre Amalıklar] olduğu anlaşılmıştır. Filistin'i anlatan en eski tarih kayıtlarında, Mısırlıların bu bölgeye Retenuş, ilk halkına da Tuntiu dedikleri görülmüştür. Bölge adı, Lotanu (Rotanu) biçimiyle Tevrat'a girmiştir. Diğer yandan, bölgede daha yakın zamanda yaşayan ikinci etnik grup ise Karru adıyla bilinenlerdir. Bu da Tevrat'a Horim şekliyle girmiştir. Daha sonra güneyden gelen Amurrular [Amaritler] sahneye çıkmışlardır. Amoni, Anakim, Avim, Edomi, Madyani, Moabi, Refaim, Subaru ise daha sonra görülen kavimlerdir.

MÖ 12. yüzyılda bölge dışı güç olarak Filistin'e (Girit'ten) gelen, bazı tarihçilerce Yunanistan'ın en eski halkı Pelasglar olduğuna inanılmakla Grek-Yunan soyundan olduklarına kanaat getirilen ve bu coğrafyaya adını veren Filistler, bölge halkından olan İsrailoğullarıyla yaklaşık 600 yıl süren bir askerî-siyasi mücadele yürütmüşlerdir. İbranilerin ilk kralı Şaul ve oğlunu öldüren Filistler böylece tarihteki ilk İsrail devletini işgal ederek topraklarına katmıştı.

MÖ 12. yüzyılda tüm Ege Bölgesi'ni ve Önasya'yı etkileri altına alarak, Hitit Devleti'nin yıkılmasına yol açan ve Mısırlıların “Deniz Kavimleri” ya da “Denizden Gelen Halklar” adını verdikleri kavimlerden biri olan Filistler, bu coğrafyaya geldiklerinden sonra Yahudiler dışındaki etnik gruplarla zaman içerisinde karışık kaynaşmışlardır. İslam dininin yayılarak Filistin topraklarında da pekişmesiyle birlikte Filistler tamamen asimile olarak Araplaşmışlardır.

Araplarla aynı etnik gruptan olan İbraniler ise “Yahudi” kimliklerini bugüne kadar korumuştur. Yahudi inancı ve felsefesine göre Yahudilik hem bir din hem de bir millet/etnik grup adı olarak günümüze kadar gelmiştir.

Filistin'in Antik Tarihi:

Taş ve Bakır Çağı : Arkeolojik bulgular, Yontma Taş Devri'nde Filistin bölgesinde yaşayan insanların aynı dönemde Avrupa'da yaşayan Neandertal'lar ile aynı gruptan ve kültürlerinin de benzer olduğunu göstermektedir. Orta Taş Devri'nde bölgede Natufi kültürü hâkim olmuştur. Natufiler mağaralarda yaşıyor, muhtemelen ziraatle uğraşıyorlardı. Cilalı Taş Devri'nde hayvanları evcilleştirmeye, tahıl yetiştirmeye, kilden kap kacak yapmaya ve kasabalar kurmaya başlamışlardır. Örneğin, Jericho yöresinde MÖ 7000 yıllarına ait, bu durumu ispatlayan kalıntılar vardır. Bölgede Taş Devri'nden Bakır Çağı'na geçiş MÖ 5. ila 4. binyıllarda gerçekleşmiştir. Muhtemelen MÖ 4. binyılda Gassuliler bölgeye göç etmiştir. Gassulilerin kökeni belirsizdir. Gassuli ismi günümüzde, Ürdün Vadisi'ndeki *Tulaylât al-Ghassûl* kazı alanına atfen verilmiştir. Gassulilere ait kalıntılar çoğunlukla güney Filistin'de bulunmaktadır. Muhtemelen MÖ 4. binyılın sonuna doğru kuzeyden güneye yeni halklar göç etmiştir. MÖ 3. binyılda, Bronz Çağı'nın başlarında Filistin'de çok çeşitli halklar yaşıyordu ve bunlar zamanla kaynaşarak yerleşik bir şehir toplumunu oluşturmuştur.

Bronz Çağı: Filistin'de bilinen tarihî kasabaların çoğu Bronz Çağı'nda kurulmuştur. Bu kasabaların gelişimi, Antik Mısır'daki Eski Krallık dönemine denk gelir ve 1. hanedan döneminden kalma MÖ 2925 yılına ait kalıntılar bu çaprazlama tarih tespitinde kullanılmıştır. Filistin'deki Bronz Çağı'na ait kalıntılar ise Megiddo, Jericho, Tall al-Farah, Tel Bet She'an, Khirbat al-Karak ve Ai (Khirbat 'Ayy)'da çıkarılmıştır. Bu sitelerin hepsi orta ya da kuzey Filistin'dedir ve Bronz Çağı'nın başlarına aittir. Güneyde Tel Lakhish, Kiriath-sepher ve Tel Hasi'de bulunan kalıntılar ise Üçüncü Bronz Çağı'na aittir. Bu dönemdeki Sami Filistin halkına günümüzde tanımlama kolaylığı açısından zaman zaman Kenanlılar denmekle birlikte "Kenan" terimi MÖ 2000 yıllarına kadar kullanılmamıştır.

MÖ 3. binyılda Filistin'de surlarla çevrilmiş kasabalar ortaya çıkmıştır. Bu kasabaların Mısır ve Mezopotamya örneklerinde olduğu gibi tek bir bayrak altında toplandığına dair kanıt yoktur. Filistin'deki kasabalar muhtemelen bağımsız şehir devletleri olarak kaldılar ancak gevşek şekilde Antik Mısır'ın siyasi kontrolü altındaydılar.

MÖ 23. yüzyıl civarında Filistin'de şehir hayatı azalmış ve pastoral bir döneme girilmiştir. Bunda muhtemelen Şeria Nehri'nin doğusundan gelen göçebelerin büyük etkisi olmuştur. Göçebelerin büyük bir kısmının Suriye Çölü'nden gelen Amoritler olduğu düşünülmektedir. Bu dönemde Suriye'deki Ebla ve Mezopotamya'daki Akadların Filistin üzerindeki hegemonyasına dair net bir bilgi yoktur. Ancak Filistin'e doğudan gelen göçebeler, Mısır'ın Asyalılar tarafından işgali ve MÖ 20. yüzyılda Eski Krallık döneminin tamamen sona eriştiği arasında bir ilişki olduğu düşünülmektedir.

Bu dönemde Filistin halkı hem benzer hem farklı yönleri olan müttefik kabilelerden oluşuyordu. Bu kabilelerin çoğu yarı göçebe ve pastoral bir yapıya sahipti. Kabileler arasında şehir hayatına en az katkı sağlayanlar kuzeylilerdi. Bu konudaki arkeolojik bulgular Kitabı Mukaddes ile uyum içerisindedir. Zira Joshua'nın Kitabı'nda tepelerde yaşayan Amoritlerin aksine Kenanlıların düzlüklerde ve tarıma elverişli sahillerde yaşadıkları anlatılır.

Bu noktada hemen belirtmek gerekir ki, burada kullanılan Filistin ve Filistin halkı ifadeleri bugünün Filistin coğrafyasıyla ilgili olup bu toprakların ve yaşayan halkın o dönemdeki adı henüz Filistin veya Filistinli değildir. O dönemde bugünkü Filistin, o zamanki kavim ve şehir devleti adlarıyla muhtelif isimler altında adlandırılıyordu.

Antik Tarihte Filist-İbrani İlişkileri:

İbranilerin Filistin'e gelişi: İbranilerin/İsrailoğullarının Filistin'e girişi Orta Bronz Çağı'nda küçük gruplar hâlinde ve yüzyıllar içerisinde gerçekleşmiştir. Kitlemel gelişleri Musa liderliğinde Mısır'dan topluca geldikleri yıllardır. Orta Bronz Çağı (yaklaşık MÖ 2000 ila MÖ 1550), Eski Ahit ve Tanah'taki öykülerin arka planını oluşturur. Bu çağda yeni kap kacak türleri, yeni silahlar üretilmiş, ölü gömme âdetlerinde değişiklikler meydana gelmiştir. Filistin'de bir kez daha tarıma dayalı şehir hayatı ön plana çıkmıştır. MÖ 20. yüzyıldan itibaren Filistin'de kurulmaya başlanan, Suriye ve Mezopotamya benzeri hanedanlıkların, yerleşik hayata alışan yerel halkların mı yoksa yeni göçmen akımlarının mı eseri olduğu net olarak bilinmemektedir. Bu yeni medeniyet, Fenike-Kenan sahil şeridindeki kasabalarla çok sıkı ilişkiler içindeydi. Antik Mısır belgeleri, 12. Hanedan dönemindeki (MÖ 1938 - MÖ 1756) Filistin'e dair önemli bilgiler içerir. Bu belgelerde Mısır'ın Filistin'e gösterdiği alaka ve bölgedeki etkisi görülmektedir. Bu dönemdeki Filistin kültürü ile MÖ 13 ve 12. yüzyıllarda bölgeye göçen İsrailoğullarının karşılaştığı kültür aynıdır.

MÖ 19. yüzyıldan itibaren Filistin'de şehir hayatı oldukça gelişmiştir. Bazı kasabalar üzerinde yürünebilen taştan korkuluklu surlarla çevrilmiştir. Bu durum bölgede yabancı unsurların, muhtemelen Asyatik Hyksos'ların etkisinin görülmeye başladığının kanıtıdır. Hyksoslar muhtemelen Amoritler ile aynı soydandırlar ve MÖ 1630 civarında kuzey Mısır'da hüküm sürmüştür. Hyksoslar, Habiru (Mısırca: Apiru) denen Sami halktan unsurlar taşıyorlardı. Habiru sözcüğü "yabancı" anlamına geliyordu ve bu gruba göçebeler, kaçaklar, haydutlar ve alt tabakadan işçiler dâhildi. Oldukça tartışmalı olmakla birlikte Habiru sözcüğü, *İbrani* (İngilizce: *Hebrew*) sözcüğü ile etimolojik olarak akrabadır.

Hyksoslar, MÖ yaklaşık 1550 yıllarında Mısırlılar tarafından Filistin'e sürüldüler. Megiddo, Jericho ve Kiriath-sepher şehirlerindeki yıkımdan kaçan Habirular da, Filistin'de askerî bir aristokrasi oluşturmuş ve kasabaların savunmalarını güçlendirmenin yanı sıra yerel dokuyu bozmadan Filistin'e zenginlik ve Mısır kültüründen unsurlar getirmiştir.

Filistin'in bundan sonraki tarihi incelenirken sıklıkla Kitab-ı Mukaddes'e başvurulur. Kitab-ı Mukaddes'teki bilgilerin doğruluğu oldukça tartışmalı olmakla birlikte arkeolojik bulguların ya da diğer belgelerin yetersiz olduğu durumlarda başlıca kaynaktır.

Yeni Krallık'ın tek yerli firavunu olan I. Ahmose'nin MÖ 1514'teki ölümünden sonra Mısırlılar Filistin'i işgal etmeye başlamıştır. Kraliçe Hatshepsut döneminde (MÖ 1479-58) Filistinliler, Mısır hâkimiyetine karşı başkaldırmaya başlamıştır. Bu isyan dalgası bir sonraki firavun III. Thutmose tarafından güç kullanarak bastırılmıştır. Thutmose istikrarlı bir yönetim kurmuş ve bu durum ondan sonrakilere tarafından da uzun süre devam ettirilmiştir. Amarna olarak bilinen bu döneme ait arkeolojik bulgular oldukça detaylıdır. Örneğin Retenu bölgesi (Suriye-Filistin), üç idari bölgeye bölünmüştü ve Mısırlı valiler tarafından yönetiliyordu. Bunlardan üçüncüsü (Kenan), Mısır sınırından Biblos'a kadar olan Filistin'i kapsıyordu. Mısır Firavunlarının Filistin'e özel bir ilgi göstermesinin nedeni MÖ 1375'e kadar Mitanniler, daha sonra da Hititler tarafından rahatsız edilen Fenike ve Güney Suriye'nin güvenliğini sağlamaktı.

M.Ö. 1292'den sonra, 18. hanedanın sonlarındaki güçsüz firavunlar gidip yerine 19. hanedanın I. Seti ve II. Ramses (M.Ö. 1279-13) gibi güçlü kralları geldi. Bu krallar Hititlerin güneye akınlarını köreltiler ve çatırdamakta olan Mısır İmparatorluğu'nu güçlendirdiler.

M.Ö. 13. yüzyılın sonlarında Filistin'deki Kenanlı vassal prenslikler, yabancı bürokratlara yapılan ödemeler ve yolsuzluklar nedeniyle oldukça zayıflamıştı. Bu dönemde İsrailoğulları, Şeria Nehri'nin doğusundaki dağlık bölgenin büyük kısmını ve Batı Filistin'i ele geçirdiler. Arkeolojik bulgular, Filistin'deki İsrailoğulları yerleşiminin, Kitab-ı Mukaddes'tekinden çok daha farklı ve karmaşık olduğunu göstermektedir. 19. hanedanın sonlarında Filistin'deki Mısır hâkimiyeti son buldu. M.Ö. 12. yüzyılda Mısır, Filistin tarihini çok az etkiledi.

Filistin'in bundan sonraki tarihi incelenirken sıklıkla Kitab-ı Mukaddes'e başvurulur. Kitab-ı Mukaddes'teki bilgilerin doğruluğu oldukça tartışmalı olmakla birlikte arkeolojik bulguların ya da diğer belgelerin yetersiz olduğu durumlarda başlıca kaynaktır.

Demir Çağı; İsrailoğulları ve Antik Filistinliler (Filistler): Filistin topraklarının ilk sahipleri Arapların atası sayılan Amalika kavmidir. MÖ 3. binyıldan itibaren yine Sami kavimlerden Kananlılar, Fenikeliler, ardından da Aramiler bölgede görünmüştür. MÖ 1200'lerde Filistler, bugünkü Yafa ve Gazze kenti ve yöresinde kentler kurarak Filistin topraklarında yurt edinmiştir. Bölgede demir çağını başlatmış ve yüzyıllar içerisinde yerli halkla karışık kaybolmuşlardır. Filistlerin Akdeniz

kıyılarına yerleştiği tarihlerden hemen sonraki zamanlarda Firavun'un zulmü altında ezilen İsrailoğulları da Musa'nın yönetiminde Mısır'dan kaçarak Filistin'e gelmiştir. Burada asıl yerli halk olan Amalika ve Filistlerle çarpışarak zamanla bölgenin büyük kısmını ele geçirmiş ve MÖ 11. yüzyılda ilk İsrail devletini kurmuşlardır. İlk İsrail Kralı Şaul (Talut)'un yerine tahta geçen Davud, kurduğu Kudüs kentini devletin başkenti yapmış, Amalika ve Filistler dışındaki öteki kavimleri egemenliği altına almıştır. Oğlu Süleyman zamanında devletin sınırları daha da genişlemiş ise de ondan sonra ikiye bölünmüştür. İsrail devleti çeşitli istilalara uğramış, M. Ö. 721'de Asurlular, daha sonra Babil Hükümdarı Buhtunnasır tarafından 586'da Kudüs kenti yıkılmış ve İsrailoğulları Babil'e sürgün edilmiştir.

İsrailoğulları Filistin'e ilk kez Son Bronz Çağı'nda gelmeye başlamakla beraber MÖ 12. yüzyıla kadar bölgeye tam olarak yerleşmemişlerdi. Yarı göçebe İbrani kavimlerin Kenan'a yerleşmesi ile bölgede İsrailoğulları'nın nüfusu büyük miktarda artmıştır. Gibeoniteler gibi yerleşik Kenanlılar da komşu yerleşik kabileler yerine işgalcilerin yanında yer aldılar. İsrailoğulları kısa zamanda yıkıntıların arasında yeni kentler kurdu.

Olayların akışı tarihin normal seyrini izleseydi, Esdraelon deniz sahil boyundaki bölgede yaşayan Kenanlılar, bölük pörçük durumdaki İsrailoğullarını muhtemelen hâkimiyetleri altına alabilirlerdi. Ancak III. Ramses döneminde (MÖ 12. yüzyıl başları) yaşanan Denizci Halklar istilası bu durumu engellemiştir. Bu Denizci Halklar arasında Ege, muhtemelen Girit kökenli Filistler, (İng: *Philistines*) güney sahiline yerleştiler ve yaklaşık bir buçuk asır zarfında Filistin'in çoğunu ele geçirdiler.

Bu dönemde III. Ramses tarafından paralı asker ve kale muhafızı olarak kullanılan ve Mısır'da Peleset olarak bilinen kişilerin de Filist olduğu kabul edilir. Aynı dönemde Şeria Nehri'nin doğusuna yeni halklar yerleşiyordu: Güneyde Edomitler, Ölü Deniz'in doğusunda Moabitler ve Suriye Çölü kıyısında, Gilead'ın hemen doğusunda Amonitler. İsrailoğulları tarafından kendileri gibi İbrani kabul edilen bu halklar, İsrailoğullarının işgalinden önce bölgeye yerleşmişlerdi. Edomitler, Moabitler ve Amonitler, Eski Ahit döneminin sonuna kadar çok tanrılı inançlarını muhafaza etmiştir.

Tek tanrılı inançlarındaki güçlü merkezîyetçi yapı ve ciddi etik disiplini, İsrailoğullarını çok tanrılı diğer komşularından ve Filistlerden farklı kılıyordu. Yehova ile İsrailoğulları arasındaki Musevi ahit geleneği, çok güçlü Mişkan ritüeli, farklı Yahudi boylarını birbirine bağlıyordu. Boylar arasındaki bu dinî bağı aşındıran yıkıcı kabilecilik geleneği ise gevşek bir ittifak bağı ile dizginlenebiliyordu. Ancak, yine de sıklıkla iç savaşa dönüşüyordu. İsrailoğulları, Filistler dâhil tüm komşularının aralıksız saldırılarına maruz kalmasa, muhtemelen hiçbir zaman siyasi bir birliktelik oluşturmazdı. Karşıt girişimlere rağmen Şaul, yaklaşık olarak MÖ 1020'de tüm İsrail'in kralı olmuştur.

Filistin toprakları zaman içerisinde Grekler, Hititler, Hurri-Mitanniler, Mısırlılar, Partlar, Persler, Makedonlar ve Selevkiler eliyle sürekli şekilde istila edilmiştir. MÖ 63'te başlayan Roma İmparatorluğu döneminde, Yahudiler ciddi boyutta olmak üzere üç kere ayaklanmıştır.

İsrailoğulları, Tutankhamon veya II. Ramses zamanında, diğer bir ifadeyle Filistlerden hemen sonra, başlarında Musa olduğu hâlde din kitaplarına kadar giren olay bir göçle, Kenan dedikleri bölgeye Mısır'dan gelmiştir. Burada, tüm kavim ve gruplarla savaşmış ve kendi devletlerini kurmuştur. Bundan sonra ilk İsrail devletini kurmuş ve Şaul [Talut] ilk kralları olmuştur. Davut ve Süleyman gibi kral-peygamberler de hep burada egemen olmuşlardır. Süleyman'ın MÖ 930'lardaki ölümüyle Yahudiler ikiye bölünmüştür. Ülke güneyinde, Yahuda adıyla ikinci bir krallık doğmuştur. İsrail krallığı, MÖ 722'de Asur tarafından yıkılınca halkın bir kısmı bugünkü Kuzey Irak'a götürülmüştür. Güneydeki Yahuda krallığıysa, MÖ 586'da Babil tarafından çökertilerek, halkın bir kısmı bugünkü Irak'ın güneyine götürülmüştür. Ancak, bir süre sonra affa uğrayınca bir kısmı geriye, Ülkelerine dönebilmiştir.

Filistin toprakları zaman içerisinde Grekler, Hititler, Hurri-Mitanniler, Mısırlılar, Partlar, Persler, Makedonlar ve Selevkiler eliyle sürekli şekilde istila edilmiştir. MÖ 63'te başlayan

Roma İmparatorluğu döneminde, Yahudiler ciddi boyutta olmak üzere üç kere ayaklanmıştır. Bu ayaklanmalar her defasında şiddetle bastırılmış olsa da, Yahudiler savaşmayı sürdürmüştür. Romalılar ve Yahudiler arasındaki en önemli sorun, farklı âdet, inanç ve ibadetlerdi. Çok tanrılı Romalılar, Musevi-Yahudilere önceleri müsamaha gösterdilerse de bilahare baskı kurmaya başlamıştır. Kendi ülkelerinde zaten Roma'nın tutsağı olan Yahudiler, son çatışma öncesi, teslim olmaları istense de buna uymamıştır. Roma'nın asker gücü karşısında, Yahudiler yenilmiştir. Ülkeleri yağmalanıp yakıldığı gibi, çoğu öldürülmüş, köle edilmiştir. Kalanların önemli bir kısmı dünyanın dört bir yanına dağılmış ve böylelikle Yahudiler için diaspora denilen iki bin yıllık sürgün dönemi başlamıştır.

MÖ 12. yüzyılda bölge dışı güç olarak Filistin'e (Girit'ten) gelen, bazı tarihçilerce Yunanistan'ın en eski halkı Pelasglar olduğuna inanılmakla Grek-Yunan soyundan olduklarına kanaat getirilen ve bu coğrafyaya adını veren Filistler, bölge halkından olan İsrailoğullarıyla yaklaşık 600 yıl süren bir askerî-siyasi mücadele yürütmüştür. İbranilerin ilk kralı Şaul ve oğlunu öldüren Filistler böylece tarihteki ilk İsrail devletini işgal ederek topraklarına katmıştı.

Filistlerle İsrailoğulları bugünkü Filistin coğrafyasında bir yandan birbirleriyle savaşır ve kendi siyasi birliklerini korumaya çalışırken diğer yandan

da yüzyıllar içerisindeki dönemlerin küresel güçleri olarak adlandırabileceğimiz Mısır, Hitit, Asur, Babil ve Roma İmparatorluklarıyla mücadele etmiştir. Bu mücadelelerde Filistler inişli çıkışlı bir seyirle İsrailoğullarına göre daha güçsüz kalarak zaman içerisinde eriyerek nüfusça azalmış, İsrailoğulları ise kimliklerini yitirmeden siyasi varlıklarını sona erdirerek diğer coğrafyalara dağılmayı tercih etmiştir.

Filistler o dönemde kullandığı Grek/Helen dilini zaman içerisinde unutarak hâkim dillerin (Aramice, İbranice, Arapça, Hitit dili, Asur dili vs) etkisine girerken İsrailoğulları İbraniceyi değişik lehçeler altında da olsa bugüne kadar korumayı sürdürmüştür.

MÖ 830'lu yıllarda Filistin'i ve bu coğrafya-daki krallık ve şehir devletlerini gösteren çizimsel bir haritada (Ek 2: Harita 2) İsrailoğullarının İsrail Krallığı ve Yahudi (Judah) Krallığı ile Filistlerin, Gaza (Gazze), Ashkelon ve Ashdod'da kurduğu Şehir Devletleri'nin hâkimiyet alanları gösterilmektedir. Bu haritada ayrıca Arubu, Edom, Nabatu, Moab, Ammon, Aramean (Arami) komşu kavimleriyle Asur İmparatorluğu'nun hâkimiyet alanları da görünmektedir. Haritada ayrıca Filistler'in MÖ 12. yüzyılda Ege'den gelip Filistin'de ilk kurduğu Joppa (Jaffa) şehir devletinin MÖ 830'lu yıllarda İsrail Krallığı'nın egemenliğine geçmiş olduğu görülmektedir.

Hz. Davud ve Hz. Süleyman Dönemi: Şaul, Amonitleri ve Filistinlileri yenilgiye uğratmışsa da Filistinlilerle yaptığı bir savaşta hayatını kaybetmiştir. Şaul'un yerine geçen Hz. Davud, Filistler'i ağır bir yenilgiye uğratmış ve Şeria Nehri doğusundaki üç İbrani eyaletini fethetmiştir. Suriye'den gelen Aram halkının akınları Hz. Davud'u, Aram eyaletlerini kuzeyde Orontes Nehri üzerindeki Hamas sınırına kadar ele geçirmek zorunda bırakmıştır. Doğu'da Fırat Nehri'ne kadar olan Suriye Çölü'ndeki göçmen halklar üzerinde gevşek bir hâkimiyet kurmuştur. Hz. Davud, krallığında Mısır benzeri bir idari yapı kurmuş ve nüfus sayımı yaptırmıştır. Planlarını gerçekleştiremeden ölmüş ancak yerine geçen Hz. Süleyman bunları tamamlamıştır.

Hz. Süleyman'ın iktidarı (MÖ 10. yüzyıl ortaları) İsrailoğullarının siyasi tarihinin zirvesini oluşturur. Hz. Süleyman, Hz. Davud tarafından fethedilmiş, ülkenin dışına taşan toprakların kontrolünü kaybetmesine rağmen ekonomik düzenlemeler açısından kayda değer bir başarı göstermiştir. Akdeniz ticaretinin can damarını kontrol eden Fenike'deki Hiram ve Sur şehirleri ile birlikte uzak diyarlara ekonomik seferler düzenlemiştir. Muhtemelen bir Doğu Afrika ya da Hindistan

Hz. Davud, krallığında Mısır benzeri bir idari yapı kurmuş ve nüfus sayımı yaptırmıştır. Planlarını gerçekleştiremeden ölmüş ancak yerine geçen Hz. Süleyman bunları tamamlamıştır.

şehri olan Ophir'den altın, tavuskuşu, sandal ağacı gibi değerli malları Filistin'e getirmiştir.

Güney'de Saba'ya (Yemen) kadar ulaşmış ve buradaki Araplarla ticaret yapmıştır. Bu ticari gelişmeler, gemi teknolojisindeki yenilikler ve Arap devesinin evcilleştirilerek kervanlarda kullanılması ile mümkün olmuştur. Hz. Süleyman, Akaba Körfezi yakınında büyük bir kale ya da depo inşa ettirmiş, bu dönemde detaylı ve alımlı bir mimari örneği sergilenmiştir. Hz. Süleyman, gösterişli bir kraliyet sarayı ve Kudüs Tapınağı'nı inşa ettirmiş, çok sayıda kasabayı surlarla çevirmiştir. En bilinenleri Megiddo, Hazor ve Gezer'dir.

Hz. Süleyman dönemindeki mimari harcamalar ekonomiyi oldukça zorlamıştı. Ticaret gelirleri ve vassal eyaletlerin haraçları masrafları karşılamıyordu. İsrailoğulları hem zorunlu işçi ordularında kullanılıyor hem de çeşitli vergilerin altında eziliyordu. Bu şartlar göz önüne alındığında, Büyük Kral'ın ölümünden sonra kuzeydeki İsrailoğullarının isyan etmesi ve Birleşik İsrail Krallığı'nın parçalanması şaşırtıcı değildi.

İsrail Krallığı'nın kalıntıları iki yüzyıl daha ayakta kalmıştır. Bu arada yine İsrail Krallığı gibi Yehova'ya inanan ve Musevi geleneğinden gelen güneydeki küçük Yehuda Krallığı ile dönem dönem savaşlar gerçekleşmiştir. Yehuda Kralı Asa, büyüyen Şam Krallığı ile ittifaka girmiş, bu durum Yehuda üzerindeki İsrail baskısını azaltmıştı. Şam, İsrail'e saldırmış ve Şeria Nehri doğusu ile Yarmuk Nehri kuzeyindeki toprakları ele geçirmişti. Şam ile İsrail arasında uzun süren savaşlar, Asurluların M.Ö. 732'de Şam'ı ele geçirmesine kadar devam etmiştir.

İlyas (Elyasa) Dönemi: İsrailoğulları hakkında en çok bilgiye sahip olunan dönem MÖ 9. yüzyılda, İlyas ve Elyesa peygamberlerin yaşadığı dönemdir. Bu dönemde İsrailoğulları Amrid hanedanı tarafından yönetiliyordu. Hanedanın kurucusu Kral Amri, Samaria'yı başkent ilan etmiş, burada kraliyet binaları yapmış ve şehri gösterişli surlarla çevirmişti. Günümüzde bu döneme ait arkeolojik kalıntılara ulaşılmıştır. Amri'nin oğlu Ahab, dinî hikâyelerde bazen kahraman, bazen kötü adam olarak resmedilir. Ahab, çok karmaşık uluslararası ilişkiler kurmuş ve bunun bedelini Ramoth-Gilead'da hayatıyla ödemiştir. Amrid hanedanı, M.Ö. 841 civarında kanlı bir şekilde sona ermiş, başa geçen Yehu hanedanı yaklaşık bir asır hüküm sürmüştür.

MÖ 740 yılında Kuzey Suriye'deki Arpad, Asur kralı III. Tiglath-pileser tarafından ele geçirilmiş. MÖ 738'de İsrail ve Yehuda krallıkları Asurlulara tarihlerinde ilk defa haraç vermeye başlamıştır. MÖ 733'de Asurlular Gilead ve Celile'yi ele geçirmiş ve Manasseh ile Ephrahim kabileleri haricinde tüm bölgeyi Asur hâkimiyetine almıştır. MÖ 732'de Şam'ı ele geçirek Aram Devleti'ne son vermişlerdir. Son olarak MÖ 722'de Samaria'yı ele geçirmiş ve İsrail Krallığı'na son vermişlerdir.

Asur ve Babil Hâkimiyetleri Dönemi: Asur ordularının salgın bir hastalık

nedeniyle kırılması, Hz. Davud ve Hz. Süleyman geleneğinin son temsilcisi olan Yehuda Krallığı'nın sonunu geciktirmiştir. MÖ 612 yılında iyice zayıflamış olan Asurluların başkenti Ninova (Nineveh) Med'ler tarafından ele geçirilmiş, Yehuda kralı Josiah Mısırlı Necho ile yaptığı bir savaşta hayatını kaybetmiştir.

Bu arada Babillilerin Kasdu (Chaldean) kralları oldukça güçlenmişti. Babilli Nabopolassar ve Medialı Cyaxares Asur krallığını bölüşmüş, Cyaxares'in oğlu II. Nebukadnezar Suriye ve Filistin'i ele geçirmiştir.

Mağlup Mısırlılar ise Filistin'le ilgilenmeye devam etmiş, Filistinliler ise Babil karşıtı her türlü koalisyona dâhil olmuştu. Bu koalisyonların hiçbiri başarılı olmamış ve çoğu Kasdu orduları tarafından bastırılmıştır. MÖ 587/586 yıllarında Kudüs yakılıp yıkılmış, halkını ateşle oynadıklarını söyleyerek çok önceden uyarın İbrani Peygamber Jeremiah Mısır'da ölmüştür. Yehuda Krallığı yerle bir olmuş ve toprakları neredeyse tamamen terkedilmiştir.

Pers Hâkimiyeti Dönemi: MÖ 539'da Pers Kralı II. Cyrus, Media'daki zaferinin ardından Lidya ve Babil'i de alarak o güne kadar görülen en büyük imparatorluğu kurmuştur. I. Darius döneminde (MÖ 522-486) uygulanan idari reformlarla Fenike, Filistin-Suriye ve Kıbrıs, Pers İmparatorluğu'nun 5. eyaleti (satraplık) olmuştu. II. Cyrus'un ilk icraatlarından biri yayınladığı bir fermanla (yaklaşık MÖ 538) Yehuda topraklarının ve yıkılan Kudüs Tapınağı'nın yeniden inşasını emretmek olmuştu. Babil'de sürgünde olan Yahudiler Kudüs'e geri dönmüş ve ikinci tapınağın inşası başlamıştı. Bu bölgeye, özellikle Kudüs'ü geri almak için 8 ayrı Haçlı Seferi yapılmıştır. I.Haçlı Seferi'nde kurulan Kudüs Krallığı, Memlük Devleti tarafından 1299 yılında yıkılmıştır.

Roma Dönemi: Pers imparatoru Kuruş, Kudüs'ü işgal etmesinin ardından Yahudilerin Filistin'e dönmelerine müsaade etmişti. MÖ 334'te Büyük İskender aracılığıyla Filistin, Helen egemenliğine, MÖ 63'te Romalıların yönetimine geçmişti. 312'de de Bizans egemenliğine girmiştir. Bölge 611'de Sasani istilasına uğramış, ilk Halife Hz. Ebubekir zamanında Amr ibn As kumandasındaki İslam ordusu, 632 tarihinde Gazze'yi ele geçirmiştir. Halife Hz. Ömer zamanında da Kudüs alınmış ve o tarihten beri Filistin toprağı 1917'de Osmanlı Devleti'nin bölgeden ayrılmasına kadar hep İslam egemenliğinde olmuştur.

Bugünkü Soruna Tarihten Yansıyan Dinamik Faktörler

Filistin, Doğu Akdeniz'de ve Orta Doğu'da, bugünkü İsrail topraklarının bir kısmını ve Gazze Şeridi ve Batı Şeria gibi Filistinlilerin kontrolündeki toprakları kapsayan bölgenin adıdır. Bölgenin sınırları oldukça tartışmalıdır ve bazı kaynaklar Ürdün'ü de dâhil ederler. Filistin (bazı kaynaklarda bir kısmı), *Kutsal Topraklar* olarak bilinir ve Yahudiler, Hristiyanlar ve Müslümanlar için kutsaldır. Filistin toprakları tarih boyunca sürekli şekilde çatışma, savaş ve siyasi mücadele alanı olmuştur. 20.

yüzyıldan beri bölgede Arap/Filistinli ve Yahudi/İsrailli mücadelesi devam etmekte, tıpkı antik çağlarda olduğu gibi zaman zaman uzun süreli karşılıklı şiddete ve hatta savaşa dönüşmektedir.

Tarihin ilginç bir tecellisidir ki Filistinlilerle İsrailoğulları arasında 3200 yıl öncesi dönemde de savaşlar, çatışmalar ve ihtilaflar yaşanmıştı. İbraniler, Hz. Musa liderliğinde Mısır'dan çıkıp Sina Yarımadası'na, oradan da eski yurtları olan Filistin'e gelmiş ve bir devlet kurmuştu. İbraniler burada, Filistin'in daha eski halkı olup muhtelif şehir devletleri kuran Filistlerle savaşmışlardı. Bu savaşlarda Kral Şaul başarılar kazanmış, ancak daha sonra oğluyla birlikte Filistlerle yaptıkları savaşta öldürülmüştü. Hz. Davut, İbranilerin ikinci kralı olmuş, İbranilerden oluşan düzenli bir ordu kurmuş, bu ordu ile İbranî kavmini birleştirmişti. Filistin'deki diğer kavimleri yenmiş, bilahare komşu kavimlerle savaşmış, sınırlarını Akdeniz'den Fırat Nehri kıyılarına kadar genişletmişti. İsrail Krallığı'nın yıkılma sürecinde Filist şehir devletleri yeniden canlanarak güçlenmişlerdi.

Yukarıda vurgulandığı üzere bu çalışmanın amacı, antik tarihi geçmişine ışık tutmaya çalışarak günümüzdeki Filistin-İsrail sorununun neredeyse 100 yıllık çözümsüzlüğünün altında yatan bazı temel etnik ve tarihi dinamikleri dikkatlere getirmeye yöneliktir.

Yahudi millî yayılımacı ideolojisi (Siyonizm) ve Yahudi etnik karakteri olarak tanımlanabilecek olan ilk temel dinamik 3200 yıl öncesinde olduğu gibi bugün de daha güçlü ve örgütlü şekilde var olmakla günümüzdeki Filistin-İsrail sorununu temelden etkileyen ve belirleyen hatırı sayılır bir dinamik unsur olarak görünmektedir. Filistlerden sonra bu coğrafyaya gelseler de onlarla savaşarak kendi devletlerini kuran, karşılıklı savaşlarla birlikte yaklaşık 600 yıl yanyana yaşayan, Filistlerin diğer kavimlerle karışarak asimile olmalarının ardından dönemin küresel ve bölgesel güçleriyle savaşlarını kaybedip topluca sürgün edilen, 2000 kadar yıl süren diaspora yıllarının ardından yeniden "atavatan topraklarına" dönen bu örgütlü irade karşısındaki geç örgütlenmiş Filistinli iradesi yetersiz ve güçsüz kalmış görünmektedir.

Tarihin derinliklerinde İbranilerle bir şekilde temasa giren ve onlarla yaşıt milletler, bugün artık yaşamamaktadır. Hititler, Babilliler, Filistler, Kenanlılar, Amoriler, Yabusiler, Moablular, Girgaşiler, Perizziler, Hiviler vs Yahudilerin yaşıtı olan bu kavimler artık yaşamıyorlar ama Yahudiler, bugün hâlâ ayaktalar.

Bu dinamiğin karşısında duran statik unsur ise, Filistin coğrafyasına İbranilerden önce gelmekle birlikte kendi etnik ve siyasal kültürel yapılarını koruyamayıp önce (İsrailoğulları hariç) bölgedeki diğer güçlü kavimlerle kısmen, bilahare bölgenin diğer başat etnik unsuru Araplar içerisinde tamamen eriyerek etnik kimliklerini kaybeden bir Filistinli unsurudur. Filistlerin içinde yer aldığı Arap etnik grubu örgütlü Yahudi bilinci karşısında kendi millî birliğini oluşturmakta oldukça gecikmiş 20. yüzyılın ikinci yarısında yeniden yaratılmaya çalışılan "Filist/Filistin(li)"

etnik karakteri ise Yahudi ve bazı diğer çevrelerce siyasi taktik bir girişim olarak görülmüştür. Önce Arap-İsrail sorunu olarak başlayıp bilahare Filistin-İsrail sorununa dönüşen yakın geçmişteki süreçte Filistinliler kendi millî kimliklerini Araplardan ayırıp ayırmama konusunda tereddüt göstermişlerdir. Bu bağlamda, Filistin-İsrail sorunu denilse de sorun aslında (Arap) Filistin ile İbrani İsrail arasındaki sorundur. Zira bir milleti millet yapan öncelikle o milletin öz dilidir ve bugün halkı Arapça konuşup da devleti Arap olmayan bir millet bulunmamaktadır. İsrail Devleti'nin yanında (tarafların karşılıklı mutabakatıyla) kurulması beklenen ve hedeflenen Filistin Devleti'nin ise bir Arap Devleti olması kuvvetle muhtemeldir.

Filistinlilerin çoğunluklu Müslüman karakteri etnik temelli incelemeye dayalı bu makalenin konusu dışındadır. Keza, Filistin tarafının bugün, Arap kimliğini bir tarafa bırakıp İsviçre benzeri "Tarafsız ve Bağlantısız ülke" olma önerisi veya hedefi de konumuz dışında olup ayrı bir inceleme konusudur.

Günümüz şartlarında, kendi etnik geçmişi antik tarihin Filist kavminine dayandırarak çağdaş Filistinli kimliğini yaratmaya çalışan bugünkü Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ)'nün etnik temele dayalı bir Filistin devleti hedefinde güçlü ve bilimsel bir dayanağa sahip olup olmadığını zaman gösterecektir. Filistinlilerin bu girişimi, tıpkı kendi geçmişi antik geçmişte hüküm sürmüş Asur veya Hitit vs etnik unsuruna dayandırıp Türkiye, Suriye, Irak, İran'ın bir kısım topraklarında sonu "-istan"la biten sözde devlet veya devletler kurma mücadelesi gibi sonradan uydurulma ideolojilere dayalı suni girişimlerden farklı bir anlam ve mahiyet taşımayacaktır.

Bu nedenle bugün (esasen bugün uluslararası alanda büyük çoğunlukla devlet olarak kabul edilse bile) İsrail karşısında (İsraille karşılıklı mutabakata dayalı bir) devlet olma mücadelesi veren Filistinlilerin, devlet olarak hukuki kabul görmenin uluslararası kriterlerinden olan "Millet/Halk/Nüfus" şartını ne şekilde taşıdığını izah ederken geçmişteki etnik kökenini "Filist" olarak tanımlamasının tarihî ve hukuki gerekçelerini bilimsel kriterlerle izah etmesi beklenir.

Son olarak, bugün Filistinlilerin yüzde doksan beşinin Müslüman olması, Filistin coğrafyasında 7. yüzyıldan bu yana Müslü-manlığın ve Müslüman Devletlerinin hâkim bulunması, keza Filistinlilerin bu topraklarda MÖ 12.

Filistlerin içinde yer aldığı Arap etnik grubu örgütlü Yahudi bilinci karşısında kendi millî birliğini oluşturmakta oldukça gecikmiş 20. yüzyılın ikinci yarısında yeniden yaratılmaya çalışılan "Filist/Filistin(li)" etnik karakteri ise Yahudi ve bazı diğer çevrelerce siyasi taktik bir girişim olarak görülmüştür.

Günümüz şartlarında, kendi etnik geçmişini antik tarihin Filist kavminine dayandırarak çağdaş Filistinli kimliğini yaratmaya çalışan bugünkü Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ)'nün etnik temele dayalı bir Filistin devleti hedefinde güçlü ve bilimsel bir dayanağa sahip olup olmadığını zaman gösterecektir.

yüzyıldan bu yana kesintisiz şekilde yaşamış ve Arap/Müslüman kimlikleriyle devletler kurması, İsrailoğullarının Babil'den sürgüne gönderildikten 2000 yıl sonra ancak 20. yüzyılın başlarında bu topraklara geri gelmeye başlaması, Filistinli Arapların tarihin her döneminde Yahudi nüfusa göre ezici çoğunluğa sahip bulunması gibi birçok faktör Filistinlilerin İsrail'in yanında kendi tarihi topraklarında bir devlete sahip olma isteklerini haklı kılmaktadır. Bu gerçek de bugünkü Filistin-İsrail sorununun diğer bir temel dinamiğini oluşturmaktadır. Yukarıda vurgulanan "Yahudi iradesi" karşısındaki bu güçlü "Filistin iradesi" önemli bir dengeleyici faktördür.

Sonuç

MÖ 12. yüzyılda birbirlerine oldukça yakın tarihlerde kitleler hâlinde bugünkü Filistin coğrafyasına gelmiş olan İbraniler ve Filistler, 3200 yıl bu topraklarda zaman olmuş ayrı devletler hâlinde yan yana, zaman olmuş biri diğerinin siyasi varlığına son vermiş ancak o diğeri bir süre sonra yeniden ortaya çıkmış, birbirini yok etmeye çalışmış, zaman olmuş başka devlet ve imparatorlukların altında sade vatandaş olarak birlikte yaşamış,

zaman olmuş birbirleriyle ittifak yapmışlar. Ama bu topraklarda hep var olmuşlar ve birbirlerini de yok edememişler. 32 asırlık yan yana ve iç içe yaşamışlık tarihi, onların kendi ulusal kimlikleri ve kültürleri içerisinde bu topraklarda sürekli yaşama haklarını ortadan kaldıramamış, aksine güçlendirmiştir.

Kaynaklar

- ERGÜDEN, Akın YÜKSEL Haluk (2001), Uygurlık tarihi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi yayını,
 MEMİŞ, Ekrem (2006), İsrail Nereye Koşuyor? İstanbul: Ekin Yayınları.
 Encyclopedia Britannica, 2011.
 FELDMAN, Louis, "Some Observations on the Name of Palestine". Hebrew Union College, Cincinnati, 1990.
 SCHMİDT, Francis How the temple thinks: identity and social cohesion in ancient Judaism, Chapter "Palestine, Judaea or Israel", 2011.
 GERBER Haim, Remembering and Imagining Palestine: Identity and Nationalism from the Crusades to the Present, 2008.
 JACOBSON, David, "Palestine and Israel". Bulletin of the American Schools of Oriental Research, 1999.
 Oxford Dictionary of English 2e, Oxford University Press, 2003.

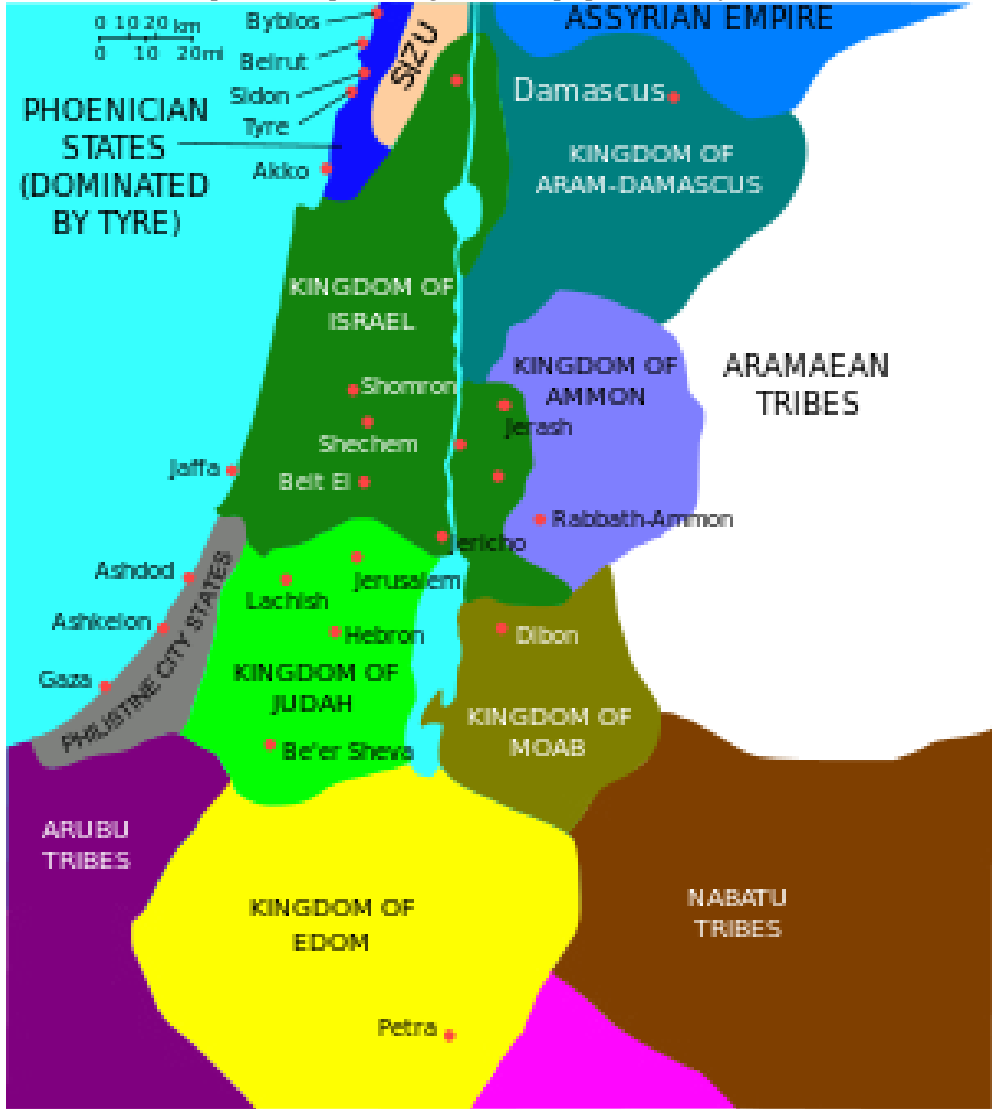
<http://israelmatzav.blogspot.com/2009/06/azmi-bishara-theres-no-such-thing-as.html>

http://en.wikipedia.org/wiki/Zuhayr_Muhsin

<http://en.wikipedia.org/wiki/Palestine>

<http://www.jtf.org/israel/israel.there.is.no.palestine.part.one.htm>

EK 1 : HARİTA (MÖ 830'larda Filistin Haritası. Bkz:
http://tr.wikipedia.org/w/index.php?title=Dosya:Levant_830)

☉ Yehuda Krallığı ☉ İsrail Krallığı ☉ Filist şehir devletleri ☉ Fenike devletleri ☉ Ammon Krallığı ☉ Edom Krallığı ☉ Aram-Şam Krallığı ☉ Aramî kabileleri ☉ Arubî kabileleri ☉ Nabatî kabileler ☉ Asur İmparatorluğu ☉ Moav Krallığı